

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-67)

ULUSLARARASI YAŞLILARA ŞİDDET VE İSTİSMAR FARKINDALIK GÜNÜ 15 Haziran 2026

Herkesin daha uzun ve sağlıklı bir hayat sürme fırsatına sahip olması önemlidir. Ancak günümüz Dünya'sında yaşlanmak bir ayrıcalıktır¹. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 60 yaş ve üstü, Birleşmiş Milletler'e göre ise 65 yaş ve üstü bireyler yaşlı olarak kabul edilmektedir¹⁻². 60 yaş ve üzeri bireylerin sayısı, 1995'teki yaklaşık 541 milyondan 2025'te 1,2 milyara çıkarak iki katından fazla artmıştır ve 2050 yılına kadar 2,1 milyara ulaşması beklenmektedir³. 2020 yılı verileri göstermektedir ki: 60 yaş ve üzeri bireylerin sayısı beş yaşından küçük çocukların sayısından fazladır. 2080 yılına gelindiğinde ise, 65 yaş ve üzeri bireylerin sayısının 18 yaş altı çocukların sayısını aşması beklenmektedir²⁻³.

Türkiye'de 65 yaş ve üzeri nüfus, 2020 yılında 7 milyon 953 bin 555 kişi iken son beş yılda %20,5 artarak 2025 yılında 9 milyon 583 bin 59 kişi olmuştur. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2020 yılında %9,5 iken, 2025 yılında %11,1'e yükselmiştir. Yapılan tahminlerine göre, yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %13,5, 2060 yılında %27,0 ve 2080 yılında %33,4 olacağı öngörülmektedir⁴.

Yaşlılık döneminde kronik hastalıklar, çoklu sağlık sorunları ve geriatrik sendromlar daha sık görülmektedir⁵. Bu durum, yaşlı bireylerin bakım ve desteğe olan gereksinimini artırarak onları ihmal ve istismar açısından daha kırılgan hale getirebilmektedir⁶. Yaşlılara yönelik istismar, Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımına göre 'Yaşlı bireylere zarar veren, bakıcı veya güven ilişkisi içinde bulunan başka bir kişi tarafından gerçekleştirilen kasıtlı bir eylem veya eylemsizliktir' olarak tanımlanmıştır. Yaşlılara yönelik istismar fiziksel, psikolojik, cinsel, mali veya kurumsal istismar gibi çeşitli biçimler alabilmektedir. Ayrıca kasıtlı veya kasıtsız ihmalin sonucu da olabilmektedir^{7,8}. 2023 yılında dünya genelinde yaşlı bireylerin yaklaşık altıda biri toplumsal ortamlarda bir tür istismara maruz kalmıştır. Aynı yıl huzurevleri ve uzun süreli bakım tesisleri gibi kurumsal ortamlarda ise daha sıklıkla daha yüksektir; buralarda çalışan görevlilerin üçte ikisi istismarda bulunduğunu bildirmiştir⁹.

Yaşlı istismarına ilişkin risk faktörleri yalnızca bireysel özelliklerle sınırlı değildir; aile, toplum ve kurum düzeyindeki koşullar da istismar riskini artırabilmektedir. Toplumsal düzeyde kadın olmak, yetersiz sosyal destek mekanizmalarına sahip olmak, aile içindeki kuşaklar arası bağların zayıflaması, miras ya da mülkiyet konularında yaşanan anlaşmazlıklar ve bakım giderlerini karşılayacak ekonomik olanakların yetersizliği önemli risk etmenleri arasında değerlendirilmektedir. Kurumsal bakım ortamlarında ise personel sayısının yetersiz olması, çalışanların yaşlı bakımı ve istismarın önlenmesi konusunda yeterli eğitim ve destek almaması, bakım standartlarının düşük olması ve hizmetlerin düzenli olarak denetlenmemesi istismar riskini artırabilmektedir¹⁰.

¹ [Internet] https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 Erişim: 03.06.2026

² [Internet] <https://www.un.org/en/global-issues/ageing> Erişim: 03.06.2026

³ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/older-persons-day> Erişim: 03.06.2026

⁴ [Internet] <https://veriportal.tuik.gov.tr/tr/press/58231> Erişim: 03.06.2026

⁵ [Internet] <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/ageing-and-health> Erişim: 03.06.2026

⁶ [Internet] <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/abuse-of-older-people> Erişim: 03.06.2026

⁷ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/elder-abuse-awareness-day/background> Erişim: 04.06.2026

⁸ [Internet] <https://eapon.ca/learn-the-facts/> Erişim: 04.06.2026

⁹ [Internet] https://www.who.int/health-topics/abuse-of-older-people#tab=tab_1 Erişim: 04.06.2026

¹⁰ [Internet] <https://www.who.int/campaigns/world-elder-abuse-awareness-day/2018> Erişim: 04.06.2026

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2025/2026-67)

Yaşlı istismarının önlenmesinde bakım veren personelin düzenli olarak denetlenmesi ve çalışanlara yaşlı bakımı, iletişim, ihmal ve istismarın tanınması konularında yeterli eğitim verilmesi büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra bakım standartlarının belirlenmesi ve bu standartlara uygunluğun izlenmesi, istismar şüphesi ya da saptanması durumunda yetkili kurumlara bildirim süreçlerinin güçlendirilmesi ve hem istismara maruz kalan yaşlılara hem de istismar davranışı gösteren bireylere psikososyal destek sağlanması önleyici yaklaşımlar arasında yer almaktadır. Yaşlı istismarını önlemede umut vadeden stratejiler arasında bakım verenlerin yükünü azaltmaya yönelik destek hizmetleri, ekonomik istismara açık yaşlı bireyler için para yönetimi programları, yardım hatları, geçici güvenli barınma olanakları ve çok disiplinli ekip çalışmaları bulunmaktadır¹⁰⁻¹¹.

Birleşmiş Milletler'in 2021-2030 Sağlıklı Yaşlanma On Yılı olarak belirlemiştir. Böylece yaşlılara yönelik istismarın ele alınış biçiminde önemli bir değişim için 10 yıllık fırsat sunmaktadır. Bu amaçla yayımlanan 'Yaşlılara Yönelik İstismarla Mücadele' raporunda yaşlılara yönelik istismarı önlemek ve buna müdahale etmek için beş önceliği özetlemektedir¹²:

- 1.Yaşlılara karşı ayrımcılıkla mücadele etmek,
- 2.Yaşlılara karşı şiddet ve ayrımcılığın sıklığı, risk faktörleri ve koruyucu önlemler ile ilgili daha çok araştırma yapılması,
- 3.Maliyet-etkili çözüm önerilerinin geliştirilmesi,
- 4.Yukarıdaki adımlar için fon ayrılması,
- 5.Yaşlılar için yardım fonları ayrılması.

15 Haziran Uluslararası Yaşlılara Şiddet ve İstismar Farkındalık Günü olarak belirlenmiş olup, bu gün 2006 yılında Birleşmiş Milletlerin Uluslararası Yaşlı İstismarını Önleme Ağı (INPEA) tarafından başlatılmış ve 2011 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından özel gün olarak kabul edilmiştir⁸. 2026 yılında ise bu önemli günü teması '**Farkındalığın Ötesinde: Yaşlı İstismarını Önlemeyi Etkin Hale Getirmek**' olarak belirlenmiştir¹³.

Uluslararası Yaşlılara Şiddet ve İstismar Farkındalık Günü Amblemi¹⁴

¹¹ Yaşlı İstismarı: Küresel Durum, Risk Faktörleri ve Önleme Stratejileri. Pillmer K, Burnes D, Riffin C, Lachs M. Gerontolog. 2016; 56(2); 194-205. [Internet] <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26994260/> Erişim: 04.06.2026

¹² [Internet] <https://www.who.int/publications/i/item/9789240052550> Erişim: 04.06.2026

¹³ [Internet] <https://www.un.org/en/observances/elder-abuse-awareness-day> Erişim: 04.06.2026

¹⁴ [Internet] <https://ncea.usc.edu/weaad/> Erişim: 04.06.2026

Bu doküman, Dr. Narin Bengisu Herdem tarafından, Prof. Dr. Nüket Paksoy Erbaydar danışmanlığında 12.06.26 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:

Paksoy Erbaydar Nüket, Herdem Narin Bengisu, Uluslararası Yaşlılara Şiddet ve İstismar Farkındalık Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2025/2026-67-[Internet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim: 12.06.26